

اخبار و یادداشت‌ها

گزارش کوتاه ملاقات با دکتر میرکمال میرنیا، استاد بازنشسته دانشگاه تبریز *

کمیته تاریخ شفاهی ریاضیات معاصر

محمد جلوداری ممقانی *

همسر من و من، هم دیدار بستگان و دوستان را در برنامه داشتیم و هم مصاحبه با استاد میرنیا. ساعت ۱۵ روز سه‌شنبه در تبریز بودیم. روز چهارشنبه، بعد از ظهر زنگ زد و وقت ملاقات خواستم که با کمال مهر و محبت تقاضای من را اجابت کرد و برای ساعت ۴ بعد از ظهر پنجشنبه ۱۰ آذر قرار ملاقات گذاشتیم. پس از تبادل پیام‌هایی در مورد آدرس منزل ایشان، در موقع مقرر دم در منزل بودیم که به زنگ در، خانم میرنیا در را باز و با کمال احترام ما را خدمت آقای دکتر هدایت کردند. دکتر میرنیا سرحال روی صندلی خود نشسته بود و مشتاق دیدار. اکنون چهار نفر بودیم، دکتر و همسرشان و من و همسر. پس از احوالپرسی، تعارفات و پذیرایی، تنظیم موبایل و دوربین، طرح سؤالاتی را که قبلاً در تهران و تبریز آماده کرده بودیم آغاز کردم. البته در این رویدادها سؤالات جدید از توی صحبت‌ها در می‌آیند و مطرح می‌شوند.

حضور ما در خانه استاد دو ساعت و نیم طول کشید. بسیار خسته‌شان کردیم و ساعت ۱۸:۳۰ با تشکر فراوان از پذیرایی و مصاحبه از حضورشان مرخص شدیم. مرتب به خود می‌گفتم خوب شد همسرم همراهی کرد و گرنه کنترل صدا و تصویر حین صحبت امکان نداشت و کار به دوباره‌کاری می‌کشید. اکنون در صدد تبدیل صدا به متن هستیم تا آنچه را گفته‌اند بی‌کم و کاست از زبان خودشان بخوانیم. فقط باید بگویم که در این مصاحبه، در میان اسامی بسیار از مرحومان دکتر شیدفر و دکتر عالم‌زاده هم نام‌برده شده است.

طرح تاریخ شفاهی ریاضیات معاصر را جدی بگیرید و با ما در تدوین این سند ماندگار همکاری نمایید. به زودی خدمت دوستان عزیز دیگر هم خواهیم رسید از ماکو تا خاش و از سرخس تا خرمشهر.

* دانشگاه علامه طباطبایی

در اجرای طرح تاریخ شفاهی ریاضیات ایران فرصت‌های بی‌بدیل و بی‌نظیری خلق و در اختیار اعضای کمیته تاریخ شفاهی قرار می‌گیرد که هیچ طرح دیگری قادر به خلق چنین موقعیت‌هایی نیست.

شناسایی استادی پیش‌کسوت، فکر کردن به او و کارهایش، طرح سؤال از او در مورد وقایع علمی، تحصیلی، شغلی، و... وقت گرفتن جهت دریافت مجوز ملاقات و تعیین محل ملاقات، از جمله این فرصت‌های بی‌نظیر و بدیل است.

در تابستان ۱۴۰۱ با دکتر میرکمال میرنیا، استاد بازنشسته دانشگاه تبریز، تماس گرفتم برای پرسش حال و احوال و سؤالی در مورد واژه‌نامه آنالیز عددی ایشان. پس از تبادل احترامات و علایق از ایشان قول گرفتم برای مصاحبه حضوری تاریخ شفاهی ریاضیات ایران. قول داد. برای من که تقریباً هر فصل سال سفر به تبریز امری قطعی است، مسلم شد که فرصت در مسافرت پائیز را نباید از دست داد. مسافرت ۱۰ مهر، سرانجام در ۸ آذر عملی شد. شال و کلاه بستیم و وسایل مصاحبه را نیز برداشتیم و عازم تبریز شدیم.

به یاد دکتر عباس نوذری دالینی*

استاد گروه کامپیوتر دانشکده ریاضی، آمار و علوم کامپیوتر دانشگاه تهران

رحیم زارع‌نهندی*

وی در علوم کامپیوتر، از وی انسانی ساخته بود که در این عصر و زمانه به ندرت یافت می‌شوند. در زیر خلاصه‌ای از فعالیت‌های ایشان را در دوران حرفه‌ای‌شان می‌توان برشمرد. تعداد مقالات ملی و بین‌المللی: ۷۵ مقاله؛ راهنمایی و هدایت دانشجویان: ۴ نفر دکترا و بیش از ۳۰ نفر کارشناسی ارشد.

سوابق پژوهشی

۱. اولین مقاله ایشان در سال ۱۹۹۵ و در زمینه طرح‌های ترکیبیاتی با دکتر ترابی و دکتر خسروشاهی انتشار یافت.
۲. آخرین مقاله در سال ۲۰۲۲ و در زمینه تشخیص ژن‌های سرطانی منتشر شد!
۳. حوزه‌های تخصصی ایشان شامل طرح‌های ترکیبیاتی، تولید درختان و دنباله‌ها، محاسبات مولکولی، الگوریتم‌های موازی، بیوانفورماتیک، هوش مصنوعی و علوم اعصاب محاسباتی بود.

سوابق اجرایی:

۱. معمار اصلی مرکز کامپیوتر و اینترنت دانشکده‌گان علوم و دانشگاه تهران در سال ۱۳۷۰؛
۲. راه‌اندازی سرور ایمیل خیام در دانشکده‌گان علوم (با دامنه‌ی khayam.ut.ac.ir)؛
۳. راه‌اندازی بستر دسترسی به اینترنت از طریق خطوط تلفن (dial-up) برای اساتید و کارمندان دانشگاه تهران؛
۴. عضو هیئت علمی دانشگاه تهران از سال ۱۳۸۲؛
۵. همکاری مؤثر در تأسیس و راه‌اندازی رشته بیوانفورماتیک در مرکز بیوفیزیک و بیوشیمی دانشگاه تهران؛
۶. راه‌اندازی گرایش بیوانفورماتیک در مقاطع تحصیلات تکمیلی در گروه علوم کامپیوتر دانشگاه تهران؛
۷. رئیس مرکز انفورماتیک دانشکده‌گان علوم (چندین دوره)؛
۸. چندین دوره مدیریت گروه علوم کامپیوتر دانشگاه تهران؛
۹. چندین دوره معاون پژوهشی و تحصیلات تکمیلی دانشکده ریاضی، آمار و علوم کامپیوتر دانشگاه تهران.

دکتر عباس نوذری، در ۲۰ بهمن ۱۴۰۱، در کمال ناباوری، برای همیشه با نزدیکان، دوستان، همکاران و دانشجویانش وداع کرد. ایشان در سال ۱۳۶۵ در دوره کارشناسی رشته علوم کامپیوتر دانشکده ریاضی دانشگاه تهران، که در آن سال به‌تازگی، با پیگیری شادروان خانم اهرابیان و آقای دکتر صالحی، مجوز پذیرش دانشجو در این رشته را دریافت کرده بود، پذیرفته شدند. خانم اهرابیان برای تقویت بخش علوم کامپیوتر همت گماشت و آقای نوذری با دریافت درجه کارشناسی و کارشناسی ارشد علوم کامپیوتر همکار و همیار خانم اهرابیان شد. بعد از اینکه خانم اهرابیان دکترا گرفت، راهنمایی رساله دکترای آقای نوذری را بر عهده گرفت. آن ایام هروقت اطاق خانم دکتر اهرابیان می‌رفتم، بحث و گفت‌وگوی علمی بود با شور و شوق و صف‌ناشدنی.

سال ۱۳۸۷ وقتی خانم دکتر اهرابیان در بستر بیماری بود و نمی‌توانست به‌عنوان معاون تحصیلات تکمیلی وظایف محوله را انجام دهد، عضو فرهیخته و خوشنام دانشکده ریاضی، آمار و علوم کامپیوتر، آقای دکتر عباس نوذری دالینی درخواست مرا برای قبول معاونت تحصیلات تکمیلی پذیرفت که از خانم دکتر اهرابیان خواستم پادر میانی کند. مطمئن بودم دکتر نوذری راه‌گریزی ندارد!

دکتر نوذری سال‌ها تحصیلات تکمیلی دانشکده را با درایت هدایت کرد با صبر و حوصله و بردباری و گذشت، با بهره‌گیری از هوش سرشارش و با خلق محیطی مالمال از دوستی و همکاری و محبت.

کمالات انسانی و اخلاقی دکتر نوذری علی‌رغم تسلط کم‌نظیر

جلسه‌های یادبود در پژوهشگاه علوم زیستی و دانشکدگان علوم دانشگاه تهران برگزار شده است.

سایر

محبوب‌ترین استاد دانشکده ریاضی، آمار و علوم کامپیوتر بر اساس نظرسنجی از دانشجویان (چندین دوره).

* دانشکده ریاضی، آمار و علوم کامپیوتر دانشگاه تهران

این متن از بیانات همکاران و دوستان زنده‌یاد دکتر نوذری در

اهدای جایزه انجمن ترویج علم ایران به خانم دکتر زهرا گویا

دریافت کرد. این جایزه به پاس قدردانی از فعالیت‌ها و تلاش‌های پویا، تأثیرگذار، مسئولانه، هدفمند و همه‌جانبه در راستای گسترش علم و آموزش ریاضی در سطوح مختلف، با هدف ترغیب افراد به دانش ریاضی و یادگیری آن، انتشار یافته‌های پژوهشی و برگزاری کارگاه‌ها و دوره‌های آموزشی پیونددهنده این دانش ارزشمند با اجتماع، به وی اهدا گردید. در این مراسم رئیس و خزانه‌دار انجمن ریاضی ایران نیز حضور داشتند.

انجمن ریاضی ایران این موفقیت را صمیمانه به ایشان تبریک عرض می‌نماید.

خانم دکتر زهرا گویا، استاد دانشگاه شهید بهشتی و عضو پیشین شورای اجرائی انجمن ریاضی ایران، تندیس و لوح سپاس بیست‌وسومین دوره جایزه ترویج علم را از انجمن ترویج علم ایران

* دانشکده ریاضی، آمار و علوم کامپیوتر دانشگاه تهران

عضویت آقای دکتر سامان بابایی کفاکی در هیئت تحریریه نشریه

Numerical Algorithms

به گزارش روابط عمومی دانشگاه سمنان، دکتر سامان بابایی کفاکی، استاد گروه ریاضی دانشگاه سمنان، به‌عنوان عضو هیئت تحریریه نشریه **Numerical Algorithms** انتخاب گردیده است. این نشریه در پایگاه‌های استنادی JCR و Scopus دارای رتبه Q1 است و از نشریات معتبر و شناخته‌شده در رشته‌های ریاضی کاربردی و علوم کامپیوتر است که از سال ۱۹۹۱ توسط انتشارات Springer منتشر می‌شود. انجمن ریاضی ایران ضمن عرض تبریک به آقای دکتر بابایی، برایشان آرزوی موفقیت بیش از پیش می‌نماید.

نهالی برای ترویج علم

محمد جلوداری ممقانی*

رجالی (از مؤسسين خانه ریاضیات اصفهان و از گسترش دهندگان مفهوم خانه ریاضیات در جهان) ابداع این ابتکار الهامبخش را که در دل خود، جنبه‌های مختلفی از ترویج علم را نهان دارد، ارج می‌نهم و به خانم دکتر قدیمی و همکاران ایشان در انجمن ترویج علم تبریک عرض می‌کنیم. ارزش این ابتکار وقتی نمایان می‌شود که بدانیم:

الف: درخت یکی از مهم‌ترین عناصر مؤثر در زندگی انسان از روزگاران باستان تا کنون بوده است. اصلاً تصور دنیایی بدون درخت بسیار دردناک و مشکل است. درخت یکی از عناصر اصلی تأمین غذای انسان و موجودات زنده است. محل زندگی، محیط زیست و مأمن اصلی پرندگان و حشرات است، حافظ خاک و آب، تأمین کننده اصلی گازهای تنفسی موجودات زنده است، مایه نشاط انسان است، و تا همین اواخر تأمین کننده گرمای خانه‌های مردم بوده و اکنون نیز در بعضی مناطق هست. صنایع بسیاری وابسته به درخت و چوب درختان هستند. از جمله صنایع چوب و کاغذ، بازارها و فروشگاه‌های مبل در نقطه نقطه کشورهای دنیا نشان از این وابستگی گسترده دارد. درخت الهامبخش شاعران، نویسندگان و دانشمندان بوده، هست و خواهد بود. مفاهیم درخت، درخت دو جمله‌ای، جنگل در ریاضیات نشانه الهام دانشمندان از موجودیت درخت در طبیعت است. ناصر خسرو می‌گوید

درخت تو گر بار دانش بگیری بزیر آوری چرخ نیلوفری را

سعدی

اگر زیبا رعیت ملک خورد سبزی درآوردند غلامان او درخت از بن

ب: این ابتکار الهامبخش است و ایرانیان را تشویق به درختکاری و توسعه جنگل‌ها و فضای سبز می‌کند. در دل خود بریدن درخت، سوزاندن درخت، تراشیدن درخت را مذموم می‌داند. امید است این ابتکار مورد عمل سازمان‌های بسیاری قرارگیرد و بنابراین شاهد گسترش جنگل‌ها، پارک‌ها و فضای سبز با سرعت بسیار زیادی باشیم.

ت: دانشمندان و دانش دوستان را ارج می‌نهد و آدمی را به فراگرفتن دانش و توسعه آن در جهت‌ها انسانی سوق می‌دهد.

* دانشگاه علامه طباطبائی

امروز ۲۰ اسفند ۱۴۰۱، در مراسم کاشت نهال در بوستان تندرستی منطقه ۲۲ تهران شرکت کردم. افراد زیادی در این مراسم شرکت کرده بودند؛ یکی به نمایندگی از یک متوفی، یکی به نمایندگی از پدری پیر، یکی به نمایندگی از چند شخص و دیگری خودش آمده بود. برگزاری مراسم را از طریق واتساپ به همه اطلاع داده بودند. برنامه اصلی مراسم، کاشت نهال در بوستان توسط تمام برندگان جایزه ترویج علم از اولین برنده آن در ۱۳۷۸ تا آخرین نفر بود. دوره‌می خوبی بود، حدود ۵۰ نفر. مراسم حدود ساعت ۱۳:۴۵ آغاز شد، و ما طبق معمول به سخنان چند نفر از جمله شهردار ناحیه ۳ منطقه ۲۲، آقای دکتر گودرزی و خانم دکتر قدیمی، رئیس انجمن ترویج علم گوش دادیم. با چند نفر از آشنایان از جمله خانم دکتر اقلیدس و خانم دکتر اخوت از مروجان کتاب و کتاب‌خوانی دیدار تازه کردیم و با چند نفر هم آشنا شدم، از جمله دکتر معطر از دانشگاه صنعتی شریف که برای جایزه همسر مرحومش آمده بود، و دکتر محیط طباطبائی فرزند محیط طباطبائی معروف که در روزگاری نه‌چندان دور سخنرانی‌هایش از رادیو ایران پخش می‌شد. خانم دکتر قدیمی در سخنان کوتاه خود نام‌های مؤسسان انجمن ترویج علم را به این ترتیب برشمرد: توران میرهادی، جعفر علاقمندان، نوش آفرین انصاری، مهدی بهزاد، محمد توکل، هادی خانیکی، رضا منصوری، و شهرداد میرزائی. ایشان در انتهای سخنان خود پیشنهاد کرد که نام این بوستان به بوستان ترویج علم تغییر و ساختمانی در آن به خانه ترویج علم اختصاص یابد تا مروجین علم بتوانند در آن ملاقات کنند و ایده‌های خود را به اشتراک گذارند. این پیشنهاد مورد استقبال حضار قرار گرفت و شهردار قول مساعدت داد.

دیروز جمعه ۱۹ اسفند در مورد این مراسم با خود درگیری داشتم. می‌گفتم اگر صداقت کنند و بخواهند نماینده انجمن ریاضی یا نماینده دکتر رجالی بیاید صحبت کند، چه می‌گویی؟ سرانجام خود را قانع کردم که چیزی بنویسم. نوشتم و بردم و کسی نخواست برنده‌ای یا نماینده‌ای از برندگان حرف بزند، تنها حضيض برنامه همین بود. اکنون می‌توانید یادداشت من را که برای حضار نوشته بودم، بخوانید: امسال انجمن ترویج علم ایران کاشتن درختی را به نام هریک از برندگان جایزه گرانسنگ ترویج علم وجهه همت خود قرار داده است. این جانب به‌عنوان نماینده انجمن ریاضی ایران و آقای دکتر علی

اعضای دوره سوم کمیته زنان در ریاضیات*

زهره مستقیم* (عضو کمیته بانوان انجمن)

- ۳۱ دسامبر ۲۰۲۶، از قرار زیرند.
- ۱- کارولینا آراؤجو^۳ از برزیل (رئیس)
- ۲- هلن بارسلو^۴ از ایالات متحده (نایب رئیس)
- ۳- یو.کی. آنندواردانهان^۵ از هندوستان
- ۴- تونی ایزوم^۶ از گابن
- ۵- کاترین گرین هیل^۷ از استرالیا
- ۶- موتوکو کتانی^۸ از ژاپن
- ۷- ماتیلده لالین^۹ از آرژانتین/کانادا
- ۸- سلما نگراوی^{۱۰} از تونس
- ۹- ائین اوزمان^{۱۱} از ترکیه
- ۱۰- کارولا بیبیان-شونلیب^{۱۲} از انگلستان

کمیته زنان در ریاضیات^۱ (CWM) یکی از کمیته‌های اتحادیه بین‌المللی ریاضیات^۲ (IMU) است که به منظور بررسی مسائل مربوط به زنان در ریاضیات در ماه مارس ۲۰۱۵ تشکیل شد. اعضای این کمیته توسط کمیته اجرایی اتحادیه بین‌المللی ریاضیات برای دوره‌های چهارساله انتخاب می‌شوند که متشکل از یک نفر به‌عنوان رئیس، یک نفر به‌عنوان نایب رئیس، و ۶ تا ۸ نفر عضو عادی‌اند. اعضای دوره سوم کمیته زنان در ریاضیات، از اول ژانویه ۲۰۲۳ لغایت

* دانشگاه علم و صنعت ایران

یک روایت ریاضی از اولین روز بهار و روزهای دیگر سال

و تبریک سال نو به همراه آرزوی بهترین‌های روی زمین برای شما

حسن حقیقی*

پیوسته‌اند. حال، تابع $\ell(x) = d(x) - n(x)$ را در نظر بگیرید. این تابع نیز پیوسته است. اما چون شب ۳۰ آذر طولانی‌ترین شب سال است و این روز کوتاه‌ترین روز سال هم هست و شب ۳۱ خرداد هم کوتاه‌ترین شب سال است و روز آن نیز بلندترین روز سال است، به‌ازای روز ۳۰ آذر $x = 0$ و به‌ازای ۳۱ خرداد $x > 0$. پس بنابر قضیه مقدار میانی، به‌ازای دست کم یک روز x ، $\ell(x) = 0$.

همان‌گونه که می‌دانید یکی از این روزها، روز اول بهار و دیگری روز اول پاییز است.

هر روز تان نوروز، نوروز تان پیروز

* دانشگاه صنعتی خواجه نصیرالدین طوسی

در روز اول سال شمسی، بی‌مناسبت نیست تعبیری ریاضی از روز اول بهار و سایر شب‌ها و روزهای سال را یادآور شویم.

به‌یاد بیاورید که قضیه مقدار میانی (intermediate value theorem) می‌گوید اگر $f: (a, b) \rightarrow \mathbb{R}$ یک تابع پیوسته باشد به‌طوری که به‌ازای یک عنصر $x_1 \in (a, b)$ ، $f(x_1) > 0$ و به‌ازای یک $x_2 \in (a, b)$ ، $f(x_2) < 0$ (بدون از دست دادن کلیت، فرض می‌کنیم $x_1 < x_2$) یک $c \in (x_1, x_2)$ وجود دارد به‌طوری که $f(c) = 0$. اکنون، این قضیه را در یک حالت خاص به کار می‌بندیم.

فرض کنید $d(x)$ طول روز x ام سال باشد و $n(x)$ طول شب x ام سال باشد. روشن است که این دو تابع برحسب زمان توابعی

¹Committee for Women in Mathematics ²International Mathematical Union ³Carolina Araujo ⁴Hélène Barcelo ⁵U.K. Anandavardhanan ⁶Tony Ezome ⁷Catherine Greenhill ⁸Motoko Kotani ⁹Matilde Lalin ¹⁰Selma Negzaoui ¹¹Ekin Ozman ¹²Carola-Bibiane-Schönlieb

یادی از یوری منین*

رحیم زارع‌نهندي**

زیادی الهام‌بخش دیدگاه من بوده است.

برای یادآوری منین، خاطراتی از او در دیدارهای متعدد و فشرده من از مسکو زنده می‌شود.

ابتدا، شروع کار او: منین در مورد آشنایی خود با هندسه جبری در دهه ۱۹۷۰، به موازات دیوید مامفورد، شاگرد اسکار زاریسکی هندسه‌دان بزرگ ایتالیایی-آمریکایی در هاروارد، به من گفت: مامفورد کارهای سگره را از متن ایتالیایی آن‌ها می‌خواند. منین وقت یادگیری زبان ایتالیایی را ندارد؛ می‌گوید: «بنابراین سعی کردم دو کتاب را همزمان بخوانم: رویه‌های جبری تألیف انریکوئس (انتشارات زانیکلی، ۱۹۴۹) و کمندی الهی تألیف دانت، و هر بار که کتاب انریکوئس (یا سمینارهای هندسه جبری) را باز می‌کردم، با ناراحتی با خودمزمزمه می‌کردم: «lasciate ogni speranza voi ch'entrate» ... «ای کسانی که به این نوشته ورود می‌کنید، دست از هر امیدی بشویید» (جمله اول کمندی الهی، مترجم).

در کنار منین، هرگز از طنز انتقادی دور نیستید. خاطره او از تولد نظریه موتیوها [۱] را به یاد می‌آورم: «توده مردم: ماهی تابه، دکارت! ماهی تابه!» (برگرفته از مجموعه آثار سلی مارا توسط ریموند کوئنو). مقاله باشکوه منین «ریاضیات، هنر، تمدن» [۲]، به یاد و خاطره فردریش هیرتسه بروخ، با روایت خاطرات کوکو شانل (طراح مد فرانسوی) از پیکاسو شروع می‌شود: «من نقاشی او را تحسین می‌کردم، حتی اگر آن را نمی‌فهمیدم. سخن او قانع کننده بود، من آن را دوست داشتم. برای من، نقاشی پیکاسو مثل جدول لگاریتم بود.»

زمستان ۱۹۷۶

در اواسط دوره برژنف، من در میان شنوندگان جوان سمینارهای طبقه دهم MGU به آنجا رفتم. هم دانشجویان و هم معلمان ترجیح می‌دادند غریبه‌ها دور و برشان نباشند ... به جز یوری منین، مشتاق دریافت اخبار مستقیم از پاریس، با من صحبت می‌کند، و توصیه‌هایی به من می‌کند (انتخاب‌های او با معیارهای اغلب نخبه‌گرایانه مشخص شده است [۳]) و حتی مرا به خانه‌اش دعوت می‌کند، جایی که من با همسرش زینیا، ظریف مانند او، ملاقات می‌کنم. گفت‌وگوی طولانی ما که به زودی توسط اینترنت تسهیل یافته و ادامه خواهد داشت، متولد می‌شود. من مجذوب کنجکاوی جهان‌شمول او شده‌ام، که بسیاری از اعضای روشن فکر مسکو (اصطلاح ایجادشده در روسیه در قرن ۱۹)

یوری ایوانویچ منین^۱ ریاضی‌دان نامدار روسی، روز هفتم ژانویه ۲۰۲۳ در ۸۵ سالگی درگذشت. فقدان این دانشمند سرشناس، تحت الشعاع حمله پوتین به اوکراین، آن‌چنان که شایسته بود، مورد توجه عامه ریاضی‌دانان جهان قرار نگرفت تا بزرگداشت‌هایی در شأن این مرد بزرگ برگزار شود. پروفیسور ژان میشل کانتور نوشته خود در وداع با یوری منین را برایم فرستاد که متن زیر ترجمه این نوشته از فرانسوی به فارسی است (متن اصلی نوشته پروفیسور کانتور در وبلاگ ایشان در دسترس است [۷]).

وداع با یوری منین (۱۹۳۷-۲۰۲۳)، استاد و دوست

ریاضی‌دانان سراسر جهان به تازگی یکی از شریف‌ترین شخصیت‌های خود را از دست داده‌اند، که بانی تحولات عمیقی در رشته ما بوده است. یوری منین همیشه به‌عنوان یک پیشرو در بسیاری از زمینه‌های ریاضی مشارکت داشته است: به‌عنوان یک پیشگام در هندسه حسابی (حدس موردل در میدان‌های تابعی، نظریه موتیوها، اصل موضعی-فراموضعی هاسه، هندسه آراکلوف...)، در فیزیک نظری، در نظریه صورت‌های خودریخت (برنامه لنگ‌لندز، توابع L_p -ادیک، صورت‌های خودریخت الگوریتمی)، در محاسبات کوانتومی، در مطالعه کدهای تصحیح خطا، در همانستگی کوانتومی، در مطالعه توابع زتا و از میدان به عنصر او آثاری در منطق، جبرهای همانستگی، نظریه گنج، هندسه ناجابجایی، علوم کامپیوتر، و ... منتشر کرده است.

چگونه می‌توان شخصیت مرکزی زندگی فرهنگی مسکو را در پایان قرن گذشته با آن همه جنبه شاخص توصیف کرد؟ من شاگرد او نبودم، با این حال نگاه کنایه‌آمیز وی به جهان، به علوم و انسان تا حد

^۱ Yuri Ivanovich Manin

آن‌ها، نام‌پرستان، بر این باور بودند. استارت ایلاریون، پاول فلورنسکی.

و بی‌نهایت را نمی‌توان درک کرد و شناخت، بلکه می‌توان آن را نام برد (الف‌های کانتور).

چه کسی می‌تواند لنج‌ها را بشناسد؟ چه کسی آن‌ها را نام‌گذاری می‌کند؟

آن‌ها - یا آن‌ها - به همان اندازه فراتر از درک فانی هستند.»

(ترجمه از روسی به فرانسوی از یک لمبرت)

* *Nécrologies de Yuri Manin par Vladimir Drinfeld, Andrei*

Rodin, Georgy Shabat, Semyon Kutateladze.

مراجع

[1] Motifs oubliés : les variétés de l'expérience scientifique, Alexander Grothendieck : A portrait mathématique (éd. Leila Schneps), Int. Presse, 2014, p.299-307.

[2] Mathématiques, Art, Civilisation en I, mathématicien, MAA, 2015.

[3] Nous ne choisissons pas les mathématiques comme métier, elles nous choisissent: entretien avec Yuri Manin par Mikhail Gelfand, Avis de l'American Mathematical Society, vol. 56, Nombre 10, 1268-1274.

[4] Les mathématiques comme métaphore, (Essais choisis), Paris, Les Belles Lettres (2021).

[5] Manin Yuri, Mathématiques et Physique, Progrès en Physique, vol. 3, Birkhauser, 1982, Revue par Freeman Dyson, The Mathematical Intelligencer, vol. 5, no 2, 1983, 54.

[6] GRAHAM Loren, KANTOR Jean-Michel, Au Nom de l'infini : une histoire vraie de mysticisme religieux et de création mathématique, Belin, 2010.

[7] <https://golem23kantort.blogspot.com/>

[8] Manin in Paris, the 50min video recorded at IHES in 1989.

ترجمه انگلیسی مرجع [۶] توسط مترجم این نوشته تحت عنوان «نام‌گذاری بر بی‌نهایت‌ها، انتشارات فاطمی، ۱۳۹۴» به فارسی ترجمه شده است.

* دانشگاه تهران

نیز در این ویژگی با او اشتراک دارند. منین این گرایش فکری را تا حد زیادی پیش می‌برد: در جوانی، او کتاب ویلون (فرانسوا ویلون، روانکاو فرانسوی، مترجم) را به روسی ترجمه می‌کند، او همچنین متخصص روان-زبان‌شناسی، روانکاو یونگ ... و بسیاری از حوزه‌های دیگر است که مجموعه مقالات وی را غنی‌تر می‌کند [۴] که مقدمه آن توسط یکی دیگر از شخصیت‌های بزرگ جهان علم و دانشمندی پرشور و جامع، فریمن دایسون، نوشته شده است.

۱۹۸۹

منین پس از بیست سال غیبت، بار دیگر به پاریس برمی‌گردد. ژان پیر سر و برنارد جولیا، فیزیک‌دان نظری جوان، با او ملاقات می‌کنند. از بحث و گفت‌وگوی آن‌ها فیلم می‌گیرم؛ صحبت از گرایش‌های جدیدی است که ریاضیات و فیزیک نظری را به هم نزدیک می‌کند. بدیهی است که حساسیت‌ها در غرب و در مسکو متفاوت است: منین از نزدیکی سازنده بین دو شهود، فیزیک و ریاضیات پرده برمی‌دارد [۵] (ویدئوی «منین در پاریس»، ویدئویی ۵۰ دقیقه‌ای ضبط‌شده در IHES در سال ۱۹۸۹ را ببینید [۸]).

پایان قرن بیستم و آغاز قرن جدید

من با راهنمایی لورن گراهام (هاروارد-ام‌آی‌تی) مورخ ریاضیات شده‌ام. ما روی تولد مدرسه ریاضی مسکو در آغاز قرن بیستم کار می‌کنیم. ما به تأثیر یک فرقه عرفانی ارتدکس یعنی نام‌پرستی روی ریاضی‌دانان جوان مسکو که علاقه زیادی به نظریه جدید بی‌نهایت‌ها دارند، پی می‌بریم [۶]. اما منین برای من می‌نویسد که «علاقه‌ای به روانشناسی ریاضی‌دانان ندارد».

تحقیقات ما اهمیت ارتباط بین نام‌گذاری الف‌ها (alephs)، به‌عنوان نشانه‌ای از وجود بی‌نهایت‌های ریاضی، و نام‌پرستی فرقه عرفانی نام‌پرستان: «اسم خدا خود خداست!» را برجسته می‌کند. منین، مستقر در مؤسسه ماکس پلانک در بُن از سال ۱۹۹۳، کتاب ما را می‌خواند و یک روز شعر او را دریافت می‌کنم که این داستان الهام‌بخش او بوده است. ابیات با منظره لنج‌هایی که روی راین در گردش هستند، مرتبط‌اند، هر کدام با یک نام خاص، که منین از دفتر خود مشاهده می‌کند. گزیده‌ای از اشعار او چنین است:

«ایماکولاتا^۲ با ترس کرانه چپ راین را در آغوش می‌گیرد

او سعی می‌کند چهره خود را با پرده‌ای از دود ضعیف بپوشاند

خدا را نمی‌توان شناخت، اما می‌توان او را نام برد. نام خدا، خود خداست.